

Ireneusz Celary

Obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy : dane historyczne i wskazania pastoralne

Salvatoris Mater 4/4, 131-142

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Do Rzymu przybywa rocznie kilka milionów turystów i pielgrzymów, w tym liczne grupy Polaków. Dla nich głównym celem jest Watykan i spotkanie z Janem Pawłem II. Wiele grup odwiedza też usytuowany w pobliżu bazyliki Matki Bożej Większej maleńki kościółek, gdzie znajduje się ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy¹, znana na całym świecie. Trudno dziś powiedzieć, w ilu kościołach można spotkać kopię tego obrazu. Do połowy XX wieku prowadzono dosyć szczegółowe statystyki, przynajmniej jeśli chodzi o kopie tzw. oryginalne (te, które ściśle odpowiadają oryginałowi). Takich prac rozesłano po świecie kilkadziesiąt tysięcy. W ostatnich latach obliczeń zaniechano, ale ocenia się, że obrazów jest przynajmniej 200 tysięcy.

Czcząc MBNP w Jej cudownym wizerunku, zwracamy się do Niej jako Matki Chrystusa i naszej oraz Pośredniczki, przedkładając podziękowania za Jej przyczyną i wzorem, gdyż Bóg dał Ją jako nieustanną pomoc dla nas, a Jej macierzyństwo w ekonomii łaski uczynił nieustannie trwającym. Maryja z racji tej macierzyńskiej miłości opiekuje się odkupionymi ludźmi. Dla nich Maryja przez wielorakie wstawiennictwo wyprasza dary zbawienia wiecznego. Dlatego Kościół stosuje do Niej tytuły: Orędowniczki, Wspomożycielki, Pomocnicy i Pośredniczki².

W naszej refleksji chcemy przez chwilę zatrzymać się nad ikoną MBNP, którą znamy wszyscy z naszych kościołów. Wszak gromadzimy się w nich, aby często zwracać się do Boga za przyczyną Matki Bożej czczonej w tym obrazie. Należy więc zwrócić uwagę na znajomość historii tego obrazu i kultu. W ten bowiem sposób staniemy przed tym wizerunkiem nie tylko jak przed obrazem o określonym stylu i kompozycji artystycznej, ale przede wszystkim w postawie wiary. Z przedstawionych zaś form kultu należy wyciągnąć właściwe wnioski duszpasterskie, które mogą przyczynić się do jeszcze większego ożywienia i lepszego ukształtowania tego nabożeństwa.

Ks. Ireneusz Celary

Obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Dane historyczne i wskazania pastoralne

SALVATORIS MATER
4(2002) nr 4, 131-142

¹ Odtąd: MBNP

² Por. LG 62.

1. Cudowny obraz MBNP

Historia kultu MBNP bardzo ściśle łączy się z obrazem. Zawiera on wyraźne cechy bizantyjskiej ikony w typie Hodegetrii³, czyli Przewodniczki Drogi, wzbogaconego obecnością dwóch aniołów trzymających narzędzia Męki Pańskiej. Przedstawia on Dziewicę z Dzieciątkiem w ramionach⁴. Wizerunek ten przesłał św. Łukasz⁵ swemu przyjacielowi Teofilowi z Antiochii. W połowie V wieku cesarzowa Eudoksja przysłała go do Konstantynopola św. Pulcherii (†451), która dla tego obrazu wzniosła wspaniałą świątynię w pobliżu klasztoru Przewodników do Ziemi Świętej, tzw. hodegetów, stąd i sam obraz nazwano Hodegetrią, czyli Przewodniczką. Podczas najazdu tureckiego na Konstantynopol w dniu 30 maja 1453 roku wizerunek ten uległ zniszczeniu⁶. Pozostały jednak liczne kopie wierne przedstawiające Matkę Bożą Bizantyjską. Odtąd zaczęto dokonywać na tych obrazach licznych zmian. Coraz częściej przedstawiano Maryję jako Matkę Boską Bolesną, a nie Królową. Do tego rodzaju wizerunków należy także obraz MBNP, który prawdopodobnie został namalowany na wyspie Krecie przez nieznanego artystę⁷.

W Średniowieczu obraz ten rozpowszechnił się na terenach greckich i serbskich, a także na Rusi⁸. Do Rzymu przywiózł go w XV wieku kupiec z miasta Kandii na Krecie. Z powodu choroby zatrzymał się on na dłuższy czas w Rzymie. Na łożu śmierci przekazał cudowny obraz rzymianinowi, pod warunkiem, że ten ofiaruje go jednemu z kościołów rzymskich.

Rzymianin nadużył jednak zaufania Greka i za namową swej żony zatrzymał obraz u siebie. Po jego nagłej śmierci Najświętsza Maryja Panna zjawiła się we śnie jego córeczce i poleciła, aby obraz ten ofiarowano kościołowi św. Mateusza położonemu pomiędzy bazyliką Najświętszej Maryi Panny na Eskwilinie a kościołem św. Jana

³ W literaturze teologicznej spotyka się różne określenia Maryi jako Przewodniczki, Wskazującej Drogę-Chrystusa (Odegitria, Hodegitria, Hodegetria). Dla ujednoczenia przyjmujemy w naszym artykule hasło: Hodegetia. Por. J. LAURENCEAU, *Wizerunki Maryi*, w: *Mały słownik maryjny*, Niepokalanów 1987, 100.

⁴ Por. M. MIKOŁAJCZYK, *Rozwój kultu Matki Bożej w Kościele*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 6(1978) 146-147.

⁵ Niektórzy autorzy, pisząc o obrazach maryjnych, odwołują się do bardzo starej tradycji, według której pierwszy obraz Matki Bożej namalował św. Łukasz.

⁶ Por. I. CELARY, *Cudowny obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy*, Katowice 1999, 7.

⁷ Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP wyrazem potrzeb współczesnego człowieka*, Lublin 1976, 8.

⁸ Por. J. WYLEŻYŃSKA, *Matka Boska Nieustającej Pomocy z kościoła ojców Redemptorystów w Toruniu*, „Królowa Apostołów” 60(1987) nr 2, 31.

na Lateranie⁹. Spełniając wolę ofiarodawcy, wdowa po rzymianinie zdecydowała się oddać obraz ojcom augustianom.

Uroczystość wprowadzenia obrazu MBNP do kościoła św. Mateusza odbyła się 27 marca 1499 roku, za pontyfikatu papieża Aleksandra VI. Przez trzy wieki pozostawał cudowny obraz w wymienionym kościele i doznawał tu wielkiej czci.

Po zajęciu Rzymu w roku 1798 przez Francuzów władze wojskowe, pragnąc uzyskać teren pod nowe fortyfikacje, przystąpiły do rozbiórki około 30 kościołów, wśród nich znalazł się również kościół św. Mateusza. Opuszczając świątynię, zakonnicy zabrali ze sobą cudowny obraz i umieścili go najpierw w kościele św. Euzebiusza, a następnie w roku 1819 w domowej kaplicy zakonników przy kościele Najświętszej Maryi Panny na Posterula¹⁰.

Częste wędrówki obrazu oraz półwieczny okres klęsk wojennych sprawiły, że zaczęło zanikać nabożeństwo związane z cudownym wizerunkiem i coraz bardziej o nim zapomniano.

Gdy wreszcie nadeszły czasy spokojniejsze, wybudowano w pobliżu zburzonego kościoła św. Mateusza nową świątynię pw. św. Alfonsa, przy której stanął klasztor ojców redemptorystów, jako dom generalny tego Zgromadzenia¹¹.

W 1863 roku jezuita Franciszek Błosi wygłosił kazanie o cudownym obrazie MBNP, przypominając wiernym jego dzieje, a zwłaszcza wielką publiczną cześć, jakiej doznawał w kościele św. Mateusza. Słuchając jego kazania, o. Michał Marchi, redemptorysta, przypomniał sobie, że jako mały chłopiec często przebywał w klasztorze ojców augustianów na Posterula i tam z opowiadań starszego zakonnika poznał historię tego cudownego wizerunku. Wkrótce władze zakonne ojców redemptorystów, po zaznajomieniu się z historią obrazu MBNP, zwróciły się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o przyznanie im tej cudownej ikony¹².

W rezultacie tych starań papież Pius IX przychylił się do tej prośby i w dniu 11 grudnia 1865 roku polecił oddać obraz kościołowi św. Alfonsa należącego do ojców redemptorystów.

W ciągu następnych miesięcy dokonano odnowienia i konserwacji obrazu. Pracę tę powierzono Polakowi – Leopoldowi Nowotnemu. Gdy prace przygotowawcze zakończono, kard. Patrizzi,

⁹ Por. F. BRZOSKOWSKI, *Z dziejów obrazu i kultu MBNP*, „Homo Dei” 35(1966) nr 1, 46.

¹⁰ Por. I. CELARY, *Cudowny obraz Matki Bożej...*, 8-9.

¹¹ Por. F. BRZOSKOWSKI, *Z dziejów obrazu...*, 46.

¹² Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 10-11.

wikariusz miasta Rzymu, wydał odezwę do ludu rzymskiego, w której wyznaczył dzień 26 kwietnia 1866 roku na uroczyste przeniesienie obrazu. W ten sposób wizerunek ponownie znalazł się w kościele wzniesionym pomiędzy bazyliką Najświętszej Maryi Panny Większej a kościołem św. Jana na Lateranie. W rok później, 23 czerwca 1867 roku, odbyła się uroczystość koronacyjna cudownego obrazu¹³. Od tego też czasu zostaje rozpowszechnione nabożeństwo do MBNP, zatwierdzone przez Stolicę Apostolską 18 kwietnia 1876 roku¹⁴.

Swoje doroczne święto sanktuarium to przeżywa w dniu 27 czerwca¹⁵. Sławny zaś obraz, po zakończonych w 1994 roku pracach restauratorskich, urzeka na nowo swoim pięknem, przyciągając pielgrzymów z całego świata¹⁶.

2. Początki kultu związanego z obrazem MBNP w Polsce

Chrześcijaństwo w Polsce niemal od samego początku swego istnienia było przepojone elementami pobożności maryjnej. Wyrazem tej pobożności są z jednej strony liczne sanktuaria maryjne z Jasną Górą na czele, a z drugiej strony naśladowanie cnót Maryi przez Jej czcicieli.

Gorliwym propagatorem kultu MBNP na polskiej ziemi był o. Bernard Łubieński, redemptorysta. Podczas studiów seminaryjnych w Bishop Eton w Anglii przeżył on mocno uzdrowienie swego profesora o. Hulla, jak również przekazanie przez Stolicę Apostolską cudownego obrazu ojcom redemptorystom w Rzymie¹⁷. W okresie swojej pracy misjonarskiej w kraju pośredniczył w sprowadzeniu z Rzymu około 500 autentycznych kopii tego wizerunku. Chętnie też podejmował się przygotowania uroczystego wprowadzenia obrazu i inauguracji nabożeństwa do MBNP w poszczególnych parafiach¹⁸. Już po objęciu placówki w Mościskach o. Łubieński postarał się o sprowadzenie kopii obrazu rzymskiego, a za fundusze uzyskane od Anglika Hermana Grisewooda kupił złoto-srebrne korony. Obraz wprowadzono do kościoła w uroczystej procesji 8 września 1883 roku¹⁹.

¹³ Por. F. BRZOSKOWSKI, *Z dziejów obrazu...*, 46-47.

¹⁴ Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 26.

¹⁵ W roku 1913 wyznaczona została uroczystość MBNP na dzień 27 czerwca. Zob.: J. BUXAKOWSKI, *NMP w liturgii*, w: *Gratia Plena. Studia teologiczne o Bogurodzicy*, red. B. PRZYBYLSKI, Poznań 1965, 125.

¹⁶ Por. I. CELARY, *Cudowny obraz Matki Bożej...*, 11.

¹⁷ Por. K. SMOLEŃ, *Podręcznik Nowenny do MBNP*, Gliwice 1983, 3.

¹⁸ Por. K. STAŃCZYK, *Ojciec Bernard Łubieński*, „Homo Dei” 52(1983) nr 3, 187-194.

¹⁹ Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 51.

Gorącym czcicielem MBNP był biskup chełmiński Kazimierz Kowalski (1896-1972), który z wielką gorliwością rozpowszechniał Jej kult. Błogosławiąc obrazy dla niektórych kościołów, pisał on do jednego z ojców redemptorystów: *Obym mógł nieustannie poświęcać te obrazy Matce Bożej i widzieć Ją czczoną pod tym wezwaniem w wielu miejscach mojej diecezji*²⁰. Głównymi ośrodkami kultu MBNP w Polsce były i nadal są klasztory ojców redemptorystów. W Braniewie w 1922 roku oddano kościół ojcom redemptorystom, przy którym w 1925 roku ukończono budowę klasztoru. Prawdopodobnie też wkrótce po objęciu klasztoru umieszczono tu obraz MBNP. Podczas wojny o. M. Kasper przeniósł cudowny obraz do kościoła św. Krzyża. W 1951 roku artysta Wałuk z Torunia namalował obraz MBNP dwukrotnie większy. Uroczystego poświęcenia tego wizerunku dokonał biskup Kazimierz Kowalski. Od roku 1952 rozwinęło się tu nabożeństwo Nieustającej Nowenny.

Do Gliwic obraz MBNP został sprowadzony z Rzymu w roku 1926. Przed II wojną światową pięknie rozwijała się tu Sodaliczja Mariańska, którą później włączono do Arcybractwa. Po wojnie, 10 kwietnia 1948 roku dokonano restauracji obrazu i ołtarza MBNP, a od 23 stycznia 1951 roku zaczęto odprawiać Nieustającą Nowennę²¹.

W Toruniu kopia obrazu MBNP, wykonana w 1901 roku w Rzymie przez konwertytę Józefa Burchardta, została umieszczona w kościele ojców redemptorystów pod wezwaniem św. Józefa. Otoczyli oni obraz wielką czcią i od 1928 roku zajęli się intensywnie szerzeniem kultu MBNP. W czasie wojny obraz został przez Niemców sprofanowany i wyrzucony, a klasztor zlikwidowany. Odnaleziony obraz przekazano na przechowanie rodzinie Jezior-skich, która zatrzymała go do końca wojny. W marcu 1945 roku powrócił na swoje miejsce. W roku 1962 papież Jan XXIII ogłosił Matkę Bożą Nieustającej Pomocy patronką Diecezji Chełmińskiej, a prymas Polski kard. Stefan Wyszyński dokonał uroczystej koronacji tego obrazu w 1967 roku²².

W Głogowie cudowny wizerunek MBNP umieszczono w roku 1928, zaraz po wybudowaniu klasztoru i kościoła. Od roku 1948 w każdą środę miesiąca odprawia się tu nabożeństwo maryjne²³.

W 1903 roku dokonano w Krakowie w uroczystość św. Alfonsa poświęcenia tymczasowej kaplicy w klasztorze ojców redempto-

²⁰ Por. E. BUSCHI, *Santa Maria del Perpetuo Soccorso*, Veroli 1968, 246.

²¹ Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 53.

²² Por. J. WYLEŻYŃSKA, *Matka Boska Nieustającej Pomocy...*, 31.

²³ Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 53.

rystów na Pogórzcu, wprowadzono tam obraz i umieszczono go przy głównym ołtarzu.

Do Zamościa obraz MBNP sprowadzono 2 października 1934 roku. Ojcowie redemptoryści otrzymali go w 1931 roku od proboszcza z Chotowa w Archidiecezji Warszawskiej. Przez pewien czas umieszczony był w kaplicy na Lubaszowej pod Tuchowem, skąd przeniesiono go do Zamościa.

W Tuchowie najpierw powstało w 1898 roku Bractwo MBNP. Obraz sprowadzono do parafii dopiero 10 września 1899 roku. W roku 1911 ukoronowano go rzymskimi koronami. Od 6 stycznia 1954 roku odprawia się tu Nieustającą Nowennę.

Do Warszawy obraz MBNP sprowadzono 11 kwietnia 1907 roku i umieszczono najpierw w tymczasowej kaplicy ojców redemptorystów, a później przy głównym ołtarzu wykończonego kościoła Zbawiciela. Dopiero w 1936 roku obraz został zamontowany na stałe przy jednym z ołtarzy w kościele św. Klemensa. W czasie II wojny światowej kościół został zniszczony, a obraz przeniesiono do schronu, który mieścił się pod prezbiterium kościoła. Po wojnie, 14 kwietnia 1954 roku oo. redemptoryści odbudowali zniszczoną świątynię i wznowili nabożeństwo do MBNP. Od roku 1953 odprawia się tu Nieustającą Nowennę²⁴.

Ten słynący łaskami wizerunek jest przechowywany w Polsce w jeszcze wielu innych kościołach i sanktuariach maryjnych, gdzie żywiłowo się rozwija kult MBNP. Należy tu przede wszystkim wspomnieć sanktuarium maryjne pw. MBNP w Farze Poznańskiej. Cudowny obraz zainstalowano w parafii 1 listopada 1952 roku, po tygodniowych rekolekcjach maryjnych. Ważnym wydarzeniem dla tego sanktuarium była koronacja cudownego obrazu, która odbyła się 11 października 1961 roku. Dokonał jej arcybiskup Antoni Baraniak za zgodą papieża Jana XXIII²⁵.

Początki kultu MBNP w Wadowicach wiążą się z misjami, które w dniach 16-27 października 1897 roku prowadzili tu oo. redemptoryści. Obraz mieści się w bazylice Ofiarowania NMP w kaplicy zwanej Świętokrzyską (od wizerunku ukrzyżowanego Chrystusa, przeniesionego tu z rozebranego kościoła św. Krzyża) i Złotą (od złotej polichromii ołtarza). Podczas kolejnej pielgrzymki do Polski (16 czerwca 1999 roku) Jan Paweł II ukoronował go cudownymi koronami.

²⁴ TAMŻE, 53- 58.

²⁵ Por. *Z dawna Polski Tys Królową*, t. 1, Szymanów 1983, 346.

W Jaworznie w roku 1984 został wybudowany kościół – sanktuarium MBNP. Mieszczący się tu obraz MBNP jest kopią obrazu, który znajduje się w kościele św. Alfonsa w Rzymie. Już 22 kwietnia 1978 roku o. Wincenty Skoczeń, redemptorysta z Krakowa, rozpoczął przygotowanie wiernych do nowenny ku czci MBNP. W czasie wizyty w Sosnowcu-Zagórze (14 czerwca 1999) Jan Paweł II ukoronował ten wizerunek diademami papieskimi²⁶.

Z badań przeprowadzonych w 1972 roku wynika, że w Polsce istniało wówczas około 300 kościołów pw. MBNP. Według danych o. Stanisława Solarza z dnia 10 stycznia 1959 roku Nieustanna Nowenna w Polsce była odprawiana w 220 kościołach, natomiast ankieta przeprowadzona w 1972 roku wykazała, że aktualnie w Polsce aż w 1300 kościołach oddaje się cześć Matce Bożej pod wezwaniem Nieustającej Pomocy w nabożeństwach tygodniowych odprawianych przed Jej cudownym wizerunkiem²⁷.

3. Formy kultu MBNP

Po przedstawieniu historycznego rozwoju nabożeństwa do MBNP na świecie i w Polsce, zwrócimy obecnie uwagę na niektóre jego formy, które rozwinęły się w pobożności wiernych po roku 1866. Wśród nich do najważniejszych należą: tridua i nowenny, Arcybractwo MBNP i św. Alfonsa, Straż Honorowa MBNP i Nowenna Nieustanna.

3.1. Tridua i nowenny

Tridua stanowiły najstarszą formę publicznego kultu i nabożeństwa do MBNP. Przygotowywały one wiernych na uroczystą koronację cudownego obrazu, a także do uczczenia ważniejszych rocznic związanych z tym nabożeństwem. Program tej formy nabożeństwa układał się w następujący sposób:

- a) rano: Msza św. i Komunia wiernych,
- b) po popołudniu: wspólnie odmawiany różaniec, kazanie, litania do MBNP, odpowiednie modlitwy i błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem.

Na zakończenie śpiewano uroczyście „*Te Deum*”²⁸.

²⁶ Por. I. CELARY, *Cudowny obraz Matki Bożej...*, 17-18.

²⁷ Zob. U. SURMACZ, *Znaczenie kultu MBNP dla życia religijnego – na podstawie wypowiedzi uczestników Nieustającej Nowenny w parafii Pobiedziska*, Warszawa 1982, 20-22.

²⁸ Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 38-39.

3.2. Arcybractwo MBNP i św. Alfonsa

Bractwo MBNP i św. Alfonsa powstało 24 maja 1871 roku, zatwierdzone kanonicznie przez kard. wikariusza Konstantego Patrizziego. Pięć lat później Pius IX listem apostolskim z dnia 31 marca 1876 roku wyniósł je do godności Arcybractwa²⁹. Do ważniejszych ośrodków tej formy nabożeństwa należą: Limerick, Roulers, Modena, Wiedeń, Paryż, Madryt, Nowy Orlean oraz przede wszystkim Rzym.

Obowiązki członków tego stowarzyszenia zostały przedstawione w Statutach Arcybractwa opublikowanych w 1876 roku w dziele: „Matka Boża Nieustającej Pomocy”. Sprowadzają się one do następujących zarządzeń: wpisanie swego nazwiska i imienia do księgi Arcybractwa, odmawianie co miesiąc aktu poświęcenia się MBNP, uczestniczenie w miesięcznych nabożeństwach Arcybractwa oraz odwiedzanie raz w tygodniu obrazów MBNP i św. Alfonsa. Cała pobożność członków Arcybractwa od początku opiera się na głębokim nabożeństwie do Matki Bożej według zaleceń św. Alfonsa Ligueri, a także św. Lidwika Grignon de Montfort.

Stowarzyszenie to nigdy nie było jakimś aktywnym ruchem apostolskim, stąd też w początkach XX wieku, gdy inne ruchy i stowarzyszenia nabierały coraz to większego dynamizmu, krystalizującego się w Akcji Katolickiej oraz w innych formach społecznego apostołstwa, utraciło ono swą dawną skuteczność działania.

3.3. Straż Honorowa MBNP

Ta forma nabożeństwa do MBNP powstała w Chile, w Santiago, w roku 1878, jako specyficzna cecha założonego tam Arcybractwa. Jej założycielem był Luksemburczyk o. Piotr Merges. Rozwinięła się ona głównie w Ameryce Południowej i w Hiszpanii. Zewnętrzna forma tej praktyki polegała na stworzeniu odpowiedniej grupy czcicieli, którzy by nieprzerwanie kierowali do MBNP modlitwy w jakiejś określonej intencji. Członkowie Straży Honorowej byli rozdzielani na kilka chórów, na czele których stał zelator lub zelatorka, czuwający nad porządkiem i wspólnymi modlitwami³⁰.

²⁹ Por. K. HENZE, *Obraz i kult MBNP w świetle historii*, tł. A. Kilian, Rzym 1950, 8.

³⁰ Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 39-43.

3.4. Nowenna Nieustanna

Najnowszą formą nabożeństwa do MBNP, tak za granicą, jak i w Polsce, jest Nieustanna Nowenna. Nabożeństwo to ściśle związane jest z obrazem i wezwaniem Matki Bożej pod pięknym tytułem Nieustającej Pomocy³¹.

Zapoczątkowane zostało 11 lipca 1922 roku w kościele św. Alfonsa w Saint Louis w Stanach Zjednoczonych, dzięki staraniom o. Andrzeja Browne. Nazwa *Nieustanna Nowenna* przyjęła się jednak dopiero w 1928 roku, dzięki inicjatywie o. Henryka Sutton³².

Z Saint Louis nabożeństwo to zostało przeniesione do innych miast amerykańskich, wśród których szczególnie należy wymienić Nowy Orlean, Detroit i Boston.

Ze Stanów Zjednoczonych Nowennę przeszczepiono do Kanady. Zapoczątkowało ją miasto Sherbrooke, w którym wybudowano kościół pw. MBNP. Stał się on ośrodkiem tego kultu, który odtąd zaczął promieniować na inne odległe prowincje tego państwa.

Na kontynent europejski Nieustanna Nowenna została przeniesiona w dość osobliwy sposób. W czasie II wojny światowej dwaj oo. redemptoryści służyli jako kapelani w wojsku amerykańskim stacjonującym w Irlandii, w mieście Belfast. Zachęcali oni miejscowych duszpasterzy, aby zaprowadzili to nabożeństwo w swoim kościele. Pod wpływem ich sugestii 9 grudnia 1943 roku rozpoczęto odprawianie Nieustannej Nowenny, która w krótkim czasie bardzo mocno się rozwinęła³³.

Niedługo potem i inne kraje europejskie rozpoczęły to nabożeństwo. Wymienić tu należy przede wszystkim Anglię, Hiszpanię (Madryst i Grenada), Francję (Rennes) i Włochy (Rzym i Bussolengo).

Po II wojnie światowej Nieustanna Nowenna osiągnęła swoją nadzwyczajną popularność także na Dalekim Wschodzie. Przyjęły ją takie kraje, jak: Indie, Cejlon, Filipiny, Indochiny i Australia. W dzisiejszych czasach nabożeństwo to spotkało się z podobnym przyjęciem w krajach Ameryki Południowej i w Afryce. W latach pięćdziesiątych XX wieku nabożeństwo Nieustającej Nowenny zostało przeszczepione także do Polski³⁴. Za pośrednictwem oo. redemptorystów nabożeństwo to zaczęło promieniować na cały kraj, zdobywając sobie uznanie i popularność wśród wiernych.

³¹ Por. U. SURMACZ, *Znaczenie kultu MBNP...*, 20-22.

³² Por. K. SMOLEŃ, *Nabożeństwo do MBNP...*, 43.

³³ Por. S. SOLARZ, *Niezwykły rozkwit Nieustającej Nowenny ku czci MBNP*, 4-7 (mps).

³⁴ Por. I. CELARY, *Nabożeństwo do Matki Bożej Nieustającej Pomocy*, Kraków 1999, 16-17.

4. Wnioski duszpasterskie

Ukazana powyżej krótka historia kultu obrazu MBNP i formy jego uczczenia prowadzą nas do wyciągnięcia z nich odpowiednich wniosków dotyczących oddziaływania duszpasterskiego tego nabożeństwa.

Jeśli istotą pracy duszpasterskiej jest ustawiczne pomaganie wiernym, by wrastali w Mistyczne Ciało Chrystusowe i w ten sposób pogłębiali w sobie życie Boże, to rola Matki Chrystusa w duszpasterstwie ukaże się nam w sposób bardzo wyraźny. Jak uczy Sobór Watykański II, gdy jest sławiona i czczona, przywołuje wierzących do swego Syna i do Jego Ofiary oraz do miłości Ojca³⁵. W świetle soborowego nauczania należy mocno podkreślić, że zasadniczym kryterium każdego nabożeństwa maryjnego, w tym do MBNP, jest troska o to, by ono rzeczywiście przywoływało do miłości Ojca i prowadziło do spotkania z Trójjedynym Bogiem.

Kult MBNP należy oczywiście z całą pieczołowitością pielęgnować i utrwać. Jest on bowiem głęboko zakorzeniony w mentalności wiernych i cieszy się wśród nich wielką popularnością. Stanowi również cenne dziedzictwo pobożności Kościoła katolickiego. Wymaga jednak ciągłej troski duszpasterzy o właściwe ukierunkowanie i ochronę przed spłyceciem, którego wyrazem jest brak trynitarnych odniesień pobożności maryjnej, promowanej przez to nabożeństwo.

Należy dostrzec, że nabożeństwo do MBNP gromadzi w ciągu tygodnia w kościele rzeszę wiernych. Powoduje więc duże ożywienie w życiu parafialnym. Dążąc jednak do pogłębienia wśród wiernych tego zaangażowania warto wprowadzić do nabożeństw Nieustannej Nowenny lekturę starannie dobranych fragmentów Pisma świętego – zarówno ze Starego Testamentu, jak i Nowego Testamentu – o formach pomocy niesionej ludziom przez Chrystusa, jak i przez ludzi posłanych przez Boga. Krótka homilia lub rozważanie mogłoby wyakcentować właśnie tę tematykę z najbardziej nawet znanych scen biblijnych.

W wielu parafiach pod wpływem nabożeństwa do MBNP wzrasta także aktywność apostołska wiernych. Warto także zadbać i o to, by konkret zaangażowania apostołskiego wiernych wyznaczyć przez dołączone do nabożeństwa prośby, przebłaganie i podziękowania, a zaproponowane np.: przez duszpasterstwo rodzin, grupy charytatywne itp. Według wskazań ostatniego Soboru postawa apostołska ma być również domeną ludzi świeckich³⁶, stąd warto zaangażować w tę pracę

³⁵ Por. LG 65.

³⁶ Por. AA 3.

duszpasterskie rady parafialne, aby współpracowały dyskretnie, stale i systematycznie, pośrednicząc między wiernymi a duszpasterzami³⁷.

Od strony kultycznej rodzi się kolejny bardzo ważny postulat uwzględnienia poczwórnych celów wszelkich aktów kultycznych: chwalebne, przebłagalne, dziękczynne i błagalne. Największe zastrzeżenia budzi fakt, gdy duszpasterz doprowadza podczas Nowenny do bezmyślnego wyliczenia samych tylko prośb, a dziękczynne wzmianki słyszy się tylko marginesowo. Nie uczy to właściwej pobożności maryjnej i razi osoby stojące daleko od Kościoła. Warto więc zachęcić wiernych do tego, by w pisanych przez siebie prośbach i dziękczynieniach wysuwali na pierwszy plan wspólnotowe dobro Kościoła lub społeczeństwa, przebłaganie za grzechy lub wady społeczne, a przede wszystkim umiejętność dostrzegania i omawiania doznanych form dobra oraz wyrażania wdzięczności za nie³⁸.

Kolejny postulat dotyczy duszpasterzy rozwijających to nabożeństwo w swoich parafiach. Winni oni solidnie przygotować się do tych nabożeństw przez przygotowanie odpowiednich programów, umiejętność dobierania tekstów modlitw i pieśni ku czci MBNP i przygotowanie kazań lub czytań maryjnych na ten temat, zachęcanie do śpiewania Godzinek do MBNP i organizowanie wspólnych czuwań modlitewnych. Powinni oni także informować wiernych o dalszym rozwoju tego nabożeństwa, o nowych ośrodkach kultu MBNP na świecie i w Polsce, o ciekawych wydarzeniach, jak także o błędach i szkodliwych przejawach w rozwoju tego nabożeństwa. Poleca się również organizowanie specjalnych rekolekcji czy dni maryjnych ożywiających ten kult, urządzenie wystaw itp.³⁹ Wielką pomocą w tym względzie służy wszystkim kapłanom ogólnopolski ośrodek kultu MBNP w Gliwicach prowadzony przez oo. redemptorystów⁴⁰.

Należałoby też dołożyć starań, by nasze kalendarze liturgiczne na dzień 27 czerwca wskazywały na możliwość sprawowania Mszy św. według formularza o Matce Bożej Nieustającej Pomocy. W wielu kalendarzach (np. diecezji katowickiej) nigdy nie było tego rodzaju wskazania (w tym dniu jest możliwa Msza św. o świętym); znajdujemy je po raz pierwszy dopiero w 2002 r. Wydaje się rzeczą słuszną, aby takie wskazanie rozszerzyć na wszystkie diecezje. Na pewno będzie ono sprzyjać liturgicznemu pogłębieniu kultu MBNP.

³⁷ Por. J. BUXAKOWSKI, *Teologiczne podstawy kultu Matki Bożej Nieustającej Pomocy*, „Ateneum Kapłańskie” 90(1978) 273-274.

³⁸ TAMŻE, 274-275.

³⁹ Por. H. BERNACKI, *Warunki trwania i rozwoju Nieustannej Nowenny*, „W służbie Słowa” 28(1986) 88-98.

⁴⁰ OO. Redemptoryści, ul. Nowotki 2, 44-100 Gliwice.

Tylko poprawnie, czyli zgodnie z aktualnym nauczaniem Kościoła o pobożności maryjnej, rozwijane nabożeństwo do MBNP będzie naprawdę autentyczne, owocne, pociągające, trwałe i rozwijające się. Będzie to także wypełnienie postulatu Soboru Watykańskiego II, który w Konstytucji o liturgii zachęca do odprawiania nabożeństw dla ludu chrześcijańskiego, zgodnie z zaleceniami Stolicy Apostolskiej, okresami roku liturgicznego i duchem liturgii⁴¹.

Ks. dr Ireneusz Celary

Pl. Wyzwolenia 21
PL - 40-423 Katowice-Janów

L'immagine della Madre di Dio del Perpetuo Soccorso. Dati storici e le indicazioni pastorali.

(Riassunto)

L'autore ci presenta il quadro storico riguardante l'immagine della Madonna del Perpetuo Soccorso, l'origine e la diffusione del culto nel mondo e in Polonia particolarmente. Inoltre, l'autore descrive brevemente le diverse forme del culto. Alla fine mette in evidenza alcuni principi pastorali riguardo il culto mariano legato all'immagine della Madonna del Perpetuo Soccorso. Si tratta prima di tutto di seguire le indicazioni del Magistero della Chiesa sul culto mariano (*Marialis cultus*).

⁴¹ Por. SC 13.